

УДК 37.014 (477.82)

О. І. Вальчук,
учитель англійської мови, директор КЗ «Ковельська міська гімназія імені Олени Пчілки»,
лауреат обласної премії імені Лесі Українки

Ім'я Олени Пчілки – путівник в освітньому процесі нашої гімназії

Розглянуто, як відповідно до законодавства присвоїти навчальному закладу ім'я особи, яка внесла вагомий вклад у боротьбу за незалежність, розбудову української держави, зробила значний внесок у розвиток науки, освіти, культури та інших сфер суспільного життя. Розкрито поетапну реалізацію проекту «Присвоїмо гімназії ім'я...». Описано всі заходи, спрямовані на здобуття гімназією почесного імені Олени Пчілки.

Ключові слова: проект, громадське обговорення, ініціатива, освітній процес, процедура.

Valchuk O. I. Olena Pchilka Is a Guide in the Education Process in Our Gymnasium.

According to the legislation the procedure of assigning a name of the individual person who contributed greatly to the struggle for

independence and development of the state of Ukraine, made a significant contribution to the development of science, education, culture and other spheres of social life to the educational institution is considered. The peculiarities of the implementing the project «Name Gymnasium in honour of the famous person...» are analyzed. All the activities are described.

Key words: project, initiative, community discussion, initiative, educational process, procedure.

Постановка проблеми. З огляду на суспільно-політичні події останнього часу виникає дедалі більше громадянських ініціатив на вшанування героїв минулого та сучасності. Не залишаються осторонь і освітні заклади, адже в багатьох навчалися видатні особи. Від часу існування нашої незалежної держави присвоєння імен навчальним закладам то припинялося, то відновлювалось, а нормативні документи щодо цього питання періодично змінювалися. Тому варто вивчити нормативні документи, які регулюють процес присвоєння навчальному закладу імені фізичної особи, та бути готовими активно впроваджувати у практику роботи ідеї видатної людини, залучаючи всіх членів колективу до творчої та продуктивної співпраці у проекті.

Метою статті є обґрунтування поетапної реалізації проекту «Присвоїмо гімназії ім'я...» та опис усіх заходів, які були спрямовані на здобуття гімназією почесного імені Олени Пчілки.

Виклад основного матеріалу. Колектив Ковельської міської гімназії поставив собі за мету вибороти право носити ім'я визначної особистості України. Відчувається поважність та впевненість тих навчальних закладів, котрі носять такі імена. Варто зазначити, що такий вагомий крок у здобутті права на присвоєння має відповідати суті освітнього процесу навчального закладу. Це ім'я – вершина, на яку підніматимуться і педагоги, й учні. Про те,

що колектив гімназії завжди перебуває у творчому пошуку, знають не лише в області, але й в Україні. І ось ще одна відповідальна ініціатива, яка виникла не спонтанно. До цього проекту колектив готувався роками, працював наполегливо, згуртовано та здобув успішні результати. Пропонуємо розглянути систему заходів, як відповідно до чинного законодавства присвоїти навчальному закладу ім'я фізичної особи.

Розпочали проект із вивчення нормативних документів, які регулюють цей процес. Відповідно до Закону України № 4865-VI від 24.05.2012 р. «Про присвоєння юридичним особам права власності імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій», постанови Кабінету Міністрів України від 24.10.2012 р. № 989 «Про затвердження Порядку проведення громадського обговорення під час розгляду питань про присвоєння юридичним особам та об'єктам права власності, які за ними закріплені, об'єктам права власності, які належать фізичним особам, імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій» [2] провели громадське обговорення питання щодо присвоєння Ковельській міській гімназії імені Олени Пчілки. Організатором виступила адміністрація гімназії, яка запропонувала на зборах трудового колективу запровадити проект «Присвоїмо гімназії ім'я...». Рішенням трудових зборів

від 16.12.2013 р. визначено термін проведення громадського обговорення – з 16 грудня 2013 по 24 грудня 2015 року та етапи проєкту.

Громадське обговорення відбувалось у різних формах. Проведено мозковий штурм «Присвоїмо гімназії ім'я...» у грудні 2013-го. Гімназисти обговорили ідеї проєкту на годинах спілкування та учнівській конференції у березні 2014 року.

Змістовним був захист мультимедійних презентацій за результатами мозкового штурму, на якому представили проєкти, пов'язані з такими визначними особистостями, як У. Самчук, Т. Шевченко, Олена Пчілка, Герої Небесної сотні, М. Кравчук, Ярослав Мудрий. Найбільше балів набрав проєкт «Присвоїмо гімназії ім'я Олени Пчілки» у березні 2014 року. Отже, розпочато другий етап громадського обговорення та збір матеріалів про Олену Пчілку.

Розглянули матеріали, прослухали інформацію про результати громадського обговорення та схвалили подані матеріали на засіданні науково-методичної ради (витяг із протоколу № 3 від 27.03.2014 р.). З цього періоду розпочалась активна діяльність колективу в проєкті, метою якого було вибороти право присвоїти гімназії ім'я Олени Пчілки.

У червні 2014 року взяли участь у Всеукраїнській науково-практичній конференції, присвяченій 165-річчю з дня її народження та 65-й річниці з часу утворення Колодяженського музею Лесі Українки. Визначна подія зібрала науковців, поетів, керівників провідних національних музеїв України, серед яких 15 кандидатів та два доктори наук, професори, лауреати державних премій та заслужені працівники культури. Всі учасники конференції були солідарні з думкою педагогічного колективу гімназії, яку висловив А. Семенюк, голова Ковельської міськрайонної організації НСКУ, повідомивши, що радою гімназійного самоврядування прийнято рішення про присвоєння Ковельській міській гімназії імені Олени Пчілки.

17 грудня 2014 р. проведено науково-практичну конференцію «Велика українка – Олена Пчілка», щоб ознайомити гімназистів та гостей закладу з підсумками першого етапу проєкту. Учасники краєзнавчого гуртка «Пошук» представили громаді завершену мультимедійну презентацію про Олену Пчілку. Марія Тарасюк, учениця 11 класу, прочитала художнє есе «Життя у світликах». Завідувач бібліотеки гімназії Є. О. Мочарська презентувала новостворений бібліографічний покажчик «В ній все сплелось у вінок», присвячений Олені Пчілці. В ньому зібрано відомості про творчу спадщину письменниці, матеріали про її життя та діяльність. Покажчик доповнено відомостями про наявність творів Олени Пчілки та літератури про неї у бібліотеках міста Ковеля. Видання адресовано учням гімназії,

викладачам, усім, кому не байдуже українське слово та історія рідного краю.

19 березня 2015 року відбулась загальношкільна батьківська конференція «Виховання обдарованої дитини. Виховання у родині Косачів» (протокол № 2 від 19.03.2015), у якій взяли участь батьки та педагоги нашого навчального закладу. Батькам ми розповіли про досвід виховання у родині Косачів, яка була znana своїми волелюбними та літературними традиціями. Опираючись на літературні та архівні джерела, ми можемо стверджувати, що атмосфера сім'ї Ольги Петрівни формувалася на основі взаєморозуміння, щирості, відвертості, дружби та поваги один до одного. Важливо було донести до батьків ідею, що життєдіяльність сім'ї концентрувалась у утвердженні людяності – чи то в навчанні дітей основ наук, чи то в прищепленні їм глибоких почуттів любові до народних звичаїв, обрядів та традицій, чи то в пробудженні працелюбства. Незаперечною є істина, що в сім'ї однаково важлива роль належить і батькові, і матері, оскільки виховує загальний дух родини, культуру стосунків, яку вони творять спільно.

Було запропоновано поради щодо дієвої взаємодії батьків з обдарованими дітьми, а саме: подавати для своєї дитини гідний приклад; створювати в домашніх умовах середовище, яке б сприяло прояві й розвитку творчих здібностей; підсилювати в дітей любов до творчості; бути гнучкими, уміти дотримуватись ситуації; виховувати в собі звичку якнайчастіше говорити «так»; дотримуватись демократичного стилю спілкування; пропонувати дитині такий матеріал, з яким самому подобається працювати; не боятися несподіваних запитань. Для нас було важливо, щоб батьки зрозуміли: обдаровані діти особливо мають потребу в розвитку самостійності, самодисципліни та самоврядування у навчанні.

Марія Тарасюк, учениця 7(11)-Б класу, написала творчу роботу на конкурс «Об'єднаймося ж, брати мої...» – есе-портрет Олени Пчілки (березень 2015 р.), яку відзначено дипломом II ступеня на обласному рівні.

У травні 2015 року в рамках Декади дитячої книги відбулась презентація нового видання творів Олени Пчілки для дітей. До створення цієї збірки, що вийшла друком у Львівському видавництві «Апріорі», долучились науковці Волинського краєзнавчого музею. Над укладанням змісту та передмовою до видання працювала завідувач Колодяженського літературно-меморіального музею Лесі Українки Віра Комзюк, тож вона поділилася враженнями про роботу над збіркою та подарувала гімназійній бібліотеці добірку книжок із серії «Олена Пчілка – дітям».

17 грудня 2015 р. відбулась науково-практична конференція «Олена Пчілка – славетна донька України», яка стала важливим підсумком проєкту щодо

присвоєння навчальному закладу її імені. На заході були присутні педагоги, учнівський колектив, відомі краєзнавці, серед них – громадський діяч і краєзнавець Анатолій Семенюк, який продекламував власні вірші, присвячені Олені Пчілці. Заслужений працівник культури України Віра Комзюк відкрила присутнім маловідомі факти з життя письменниці. Випускниця навчального закладу Ніна Габрилевич прикрасила стіни актового зали власноруч виготовленими рушниками «У вишивці цвіте моя душа», один із яких вона подарувала гімназії. Від місцевої влади до присутніх звернувся заступник міського голови І. Я. Прокопів та начальник управління освіти В. В. Бичковський, які зазначили, що проведення цієї конференції ще більше наблизило колектив гімназії до присвоєння навчальному закладу імені славетної українки. Представниці громадського об'єднання веб-спільноти «Спілкування за вишиванням» столичні майстрині Тетяна Серебріннікова і Тетяна Зез організували виставку вишитих аркушів першої ґрунтовної етнографічної роботи з української орнаментики Олени Пчілки, провели лекцію-демонстрацію «Використання старовинних швів та орнаментів у повсякденному одязі та сучасній моді», організували майстер-класи з техніки вишивки занизування, заволікання і презентували всеукраїнський проєкт «Олена Пчілка. Український орнамент» для дітей та дорослих.

У статті «Гімназія носитиме ім'я Олени Пчілки» від 8 січня 2015 року А. Семенюк зазначає, що Ковельська гімназія є однією з кращих в Україні. Її здобутки дозволяють носити звання великої українки. Автор просить відповідні органи влади, управління освіти підтримати патріотичну ідею і прийняти відповідне рішення. У статті «Гімназії – ім'я Олени Пчілки» від 24 грудня 2015 року наголосив, що міськрайонна організація Національної спілки краєзнавців України звертається до відповідних органів місцевої влади та депутатів і просить затвердити рішення колективу [3].

Ми затвердили матеріали проєкту «Присвоїмо гімназії ім'я Олени Пчілки» та спланували спільні заходи з працівниками музею Лесі Українки на засіданні педагогічної ради (витяг із протоколу № 4 від 16.02.2016 р.).

25 лютого 2016 року відбулись відкриті тематичні спільні з учнями батьківські збори на тему «Родина Драгоманових-Косачів і Волинь: перегук століть», що підтвердили нерозривність поколінь та вагомість родинного середовища, в якому діти зростають, формуються і розвиваються як особистості. Червоною ниткою в усіх повідомленнях проходив образ Олени Пчілки. Було презентовано проєкт «Вишивка етнографічна», метою якого є збереження і поширення в сучасному одязі елементів стародавньої вишивки. Розкрито головні ідеї материнської школи, якій Ольга Петрівна надавала великого значення.

Українська національна культура формувалась протягом тисячоліть, і міцна вона, сильна, незламна насамперед своїм глибоким корінням. Від покоління до покоління передавались моральні відносини, звичаї та норми повсякденного спілкування. Інтелектуально-мистецькі надбання родини Драгоманових-Косачів, представники якої належать до української інтелігенції та культурного середовища другої половини ХІХ – початку ХХ століть, стали прикладом і об'єктом зацікавлення не лише науковців, дослідників, але й пересічних громадян. Цікавою була презентація книги «Олена Пчілка – дітям» директором музею Лесі Українки в Колодяжному В. М. Комзюк для учнів 1–2(5–6) класів та у рамках Тижня дитячої книги (квітень 2016 р.).

Під час Міжнародного дня музеїв відбулась вітальна зустріч працівників під гаслом «Хранителі часу в музеях працюють...» у музеї-садибі в Колодяжному, в якій взяли участь учні, педагоги та бібліотекар гімназії (травень 2016 р.).

Л. Л. Барановська, заступник директора з НВР, виступила на волинезнавчій конференції у музеї Лесі Українки в Колодяжному на тему «Модель виховання в родині Косачів» (червень 2016 р.).

У серпні того ж року трудовий колектив Ковельської міської гімназії подав клопотання до Управління освіти міста Ковеля (рішення педагогічної ради від 31.08.2016 р.).

У рамках проєкту на запрошення голови ради гімназії Тетяни Дарчич ми відвідали місто Гадяч Полтавської області, батьківщину Олени Пчілки. Побували в Гадяцькому історико-краєзнавчому музеї, у якому збережено письмовий стіл, за яким працювала Ольга Петрівна, та інші її речі. Особливою для нас була зустріч у місцевій гімназії, що носить її ім'я. Тут відкрито кімнату-музей до 160-ї річниці з дня її народження. У кімнаті-музеї знаходиться експозиція «Лауреати літературно-мистецької премії імені Олени Пчілки», які щороку відвідують музей та проводять науково-практичні конференції. Тут проведено значну роботу щодо реалізації проєкту «Олена Пчілка – Гадяч». Директор гімназії Т. Ю. Смірнова розповіла, що в закладі створено віртуальний музей славетної землячки. Ми уклали договір про співпрацю, який дає можливість втілювати спільні заходи, як учительські, так і учнівські.

Конструктивним було громадське обговорення у другому етапі проєкту, в якому взяли участь усі учасники освітнього процесу, небайдужі жителі міста. Представлено відповідні документи. Під час обговорення висловлено єдину пропозицію: підтримати ініціативу педагогічного та учнівського колективу та адміністрації гімназії щодо присвоєння імені Олени Пчілки Ковельській міській гімназії. Жодних зауважень чи альтернативних пропозицій не надходило.

Громадське обговорення проводять, щоб залучити представників громадськості до розгляду пропозиції та врахувати їхню думку під час прийняття відповідного рішення. Про проведення громадського обговорення слід оприлюднити інформаційне повідомлення на офіційному веб-сайті або в інший прийнятний спосіб. В обговоренні можуть брати участь фізичні та юридичні особи, а також громадські об'єднання. Форми проведення громадського обговорення можуть бути різними: конференція, форум, громадські слухання, засідання за круглим столом, збори, зустрічі теле- або радіодебати, інтернет-конференція, електронна консультація. Строк проведення громадського обговорення – не менш як два місяці з дати оприлюднення відповідного інформаційного повідомлення. Пропозиції та зауваження приймають у письмовій чи усній формі або електронною поштою. У них мають бути вказані прізвища, імена, по батькові та адреси учасників. Строк приймання пропозицій та зауважень – не менш як 30 днів з дати опублікування повідомлення. Організатор обговорення протягом 14-ти днів після закінчення строку подання пропозицій чи зауважень узагальнює та оприлюднює їх у той самий спосіб, як було оприлюднене інформаційне повідомлення про проведення громадського обговорення.

Таким чином, передбачену згаданими Законом України та постановою Кабінету Міністрів процедуру ми витримали. 17 серпня 2017 року Ковельська міська рада прийняла рішення № 28/43 «Про присвоєння Ковельській міській гімназії ім'я видатного українського діяча Олени Пчілки» на основі реалізованого загальногімназійного проекту, беручи до уваги звіт про результати громадського обговорення із зазначеного питання.

На урочистій лінійці 2017 року з нагоди свята першого дзвоника І. Я. Прокопів, заступник міського голови, зачитав це рішення. Отримавши розпорядчі документи, ми внесли відповідні зміни до статуту, змінили назву навчального закладу на вивісці, печатці та штампі.

У читальному залі гімназії створено триптих, присвячений Олені Пчілці. Він складається з життєпису, літературної та мистецької спадщини. Ми проводимо у кімнаті-музеї різноманітні заходи: екскурсії, літературно-музичні композиції, конкурси творчих робіт, присвячених життю і творчості Олени

Пчілки, літературні читання та конференції. Створено аматорську театральну студію, силами якої поставлено дві п'єси – «Світова річ» та «Без'язикий»; окрім цього, молодшим школярам запропоновано п'єсу «Киселик». Організуємо виставки робіт, вишитих за мотивами ескізів та схемами, зібраними Оленою Пчілкою.

Гімназія пишається своїм ім'ям, на стінах закладу – портрети Олени Пчілки та вислів: «Діти – се наш дорогий скарб, се наша надія, се – молода Україна». Особливу надію вона поклала на молоде покоління. І тому величезне значення надавала вихованню дітей в національному дусі, «щоб не виростили вони перевертнями, щоб звикали вони шанувати своє рідне». Олена Пчілка була не тільки талановитою письменницею і громадською діячкою, а й талановитим педагогом, винятковою, вихователькою своїх дітей. Захоплюємося Оленою Пчілкою і будемо з честю носити її ім'я.

Висновки. Присвоєння імен навчальним закладам вимагає вивчення нормативних документів, які регулюють процес, активного впровадження ідей видатної людини та залучення всіх членів колективу до продуктивної співпраці у проєкті. Якщо постала ініціатива присвоїти навчальному закладу ім'я фізичної особи, слід висунути це питання на обговорення під час засідань педагогічної ради, учнівського самоврядування тощо. Також необхідно організувати громадське обговорення та підготувати відповідний пакет документів (інформаційна довідка про фізичну особу, ім'я якої запропоновано присвоїти, узагальнені зауваження й пропозиції, що надійшли під час громадського обговорення). Орган управління освітою, розглянувши подання, повинен звернутися з клопотаннями до засновника, наприклад, до міської ради. Рішення щодо подання мають розглянути протягом 15-ти робочих днів, видавши відповідний акт.

Отримавши розпорядчі документи, керівник закладу має, зокрема, внести відповідні зміни до статуту, вжити заходів щодо зміни назви навчального закладу на вивісках, печатках, штампах тощо. Також важливо контролювати, щоб усі члени колективу добросовісно й належно використовували ім'я, присвоєне закладу.

Інформація про хід реалізації проєкту знаходиться на сайті Ковельської міської гімназії <http://kovelgim.at.ua>.

Література

1. Богачевська Марта. Дума України – жіночого роду. Київ: Воскресіння, 1993. С. 38–39.
2. Закон України «Про присвоєння юридичним особам та об'єктам права власності імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій». Відом. Верховної Ради. 2013. № 17. Ст. 150; постанова Кабінету Міністрів від 24.10.2012 р. № 989 «Про затвердження Порядку проведення громадського обговорення під час розгляду питань про присвоєння юридичним особам та об'єктам права власності, які за ними закріплені, об'єктам права власності, які належать фізичним особам, імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій». URL: <https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/989-2012-я>
3. Семенюк А. В. Косачі: статті, нариси, поезія. Луцьк: Надстир'я, 2014. С. 10–11.